

УДК 334.02

О.І. СИНЕНКО

Київський національний університет технологій та дизайну

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена теоретичним, методичним і практичним питанням формування ефективного механізму впливу держави на розвиток рекреаційного комплексу економіки України.

Ключові слова: інституціоналізація, рекреація.

Останнім часом в Україні загострився застарілий конфлікт навкруги об'єктів рекреаційного комплексу що дісталися країні у спадок від колишнього СРСР. Сучасне суспільство являє собою суспільство з високим ступенем інституалізації, що не може існувати без соціальних зв'язків і взаємодій. Особливу роль у цьому грають інституалізовані (відгороджені від впливу випадковостей) взаємодії, які забезпечують задоволення найважливіших потреб суспільства або індивіда. Соціальні інститути в системі соціальних зв'язків – це основа, на якій тримається суспільство. Інакше кажучи, суспільство можна представити як безліч соціальних інститутів. Розташовані як би на поверхні громадського життя, вони, завдяки своїй організаційній формі, доступні для спостереження й управління ними. Це обумовлює необхідність по-новому поглянути на інституційні процеси України, у галузі рекреації, зокрема з застосуванням положень кібернетики, як науки для якої системний підхід є базовим.

Об'єкти та методи дослідження

В сучасних умовах розвиток санаторно-курортного комплексу справляє істотний вплив на економіку України та її регіонів. Рекреаційна діяльність у світі є однією з найбільш прибуткових і порівнянна з роллю інших галузей за вартістю, глобалізацією і соціальною значущістю. Дослідження проблем розвитку рекреаційного комплексу знайшли відображення в працях таких зарубіжних та вітчизняних вчених як Амоша А. І., Белл Д., Бейдик О.О., Квартальнов В.А., Кусков А. С., Лабскіра В.М., Лемешева М. Я., Мамутов В. К., Міхуринську К.О., Нудельмана М.С., Одинцова Т. Н., Фоменко М.В. та інших. Їх розробки та рекомендації стали основою для методологічних засад формування рекреаційного комплексу України, оцінки ефективності його розвитку тощо.

Постановка завдання

В цій статті робиться спроба розглянути процес формування ефективного механізму впливу держави на розвиток рекреаційного комплексу економіки України.

Результати та їх обговорення

Ефективне управління рекреаційним комплексом у зв'язку з широким спектром завдань управління, великим обсягом облікової інформації і складністю алгоритмів її обробки вимагає обов'язкового використання сучасних інформаційних технологій і приводить до зростання вимог щодо обробки інформації. Управління інформацією за допомогою сучасних технологій і

використовування інформаційних систем стало одним із найважливіших елементів ефективного управління і маркетингу рекреаційних підприємств.

Особливу ж увагу дослідники, зокрема О. Конт (1798 – 1857) та Г. Спенсер (1820 – 1903), почали приділяти «інститутам» тільки з початком XIX століття, використовуючи в процесі їх аналізу наявний дослідницький інструментарій – еволюціоністський чи позитивістський підходи. Значення цього слова походить від латинського «*institutum*», що означало встановлення, запровадження, звичай. У сучасній літературі ці значення поняття використовуються як:

1) соціальне утворення як комплекс загальних соціальних (політичних, правових, моральних, релігійних і т.п.) норм, правил і принципів, культурних зразків, звичок, типів мислення й моделей поведінки, що визначають сутність і стабільність соціальних явищ, що визначають і регулюють соціальні відносини, діяльність людини в різних областях її додатка;

2) соціальне утворення, або установа, – соціальна одиниця, організація, що виступає суб'єктом соціальних відносин [1]. Таким чином, «інститут» розуміється або як установа, норма, прийняте правило поведінки, або як організація, установа, орган, асоціація, об'єднання людей. У першому випадку можна говорити про нормативну (у значенні правил поведінки); у другому випадку – про організаційну інтерпретацію інституту.

3) Як працююча, чинна норма інститут реалізується в повсякденній практиці, стає стійкою й типовою. На думку С. Кірдиної, що зв'язує поняття «інститут» і «практика», інститутами є «глибинні, історично стійкі форми соціальної практики, що забезпечують відтворення соціальних зв'язків і відносин у різних типах суспільства» [5].

Найбільш перспективним для розвитку економіко-соціологічних досліджень є визначення інституту в рамках теорії нового інституціоналізму, де він розглядається як комплекс правил, принципів, норм, установок, які регулюють різні сфери людської діяльності. Представник цього напрямку Д. Норт вважає, що інституції – «це правила, механізми, що забезпечують їх виконання, і норми поведінки, що структурують повторювані взаємодії між людьми» [6].

Таким чином, у рамках інституту відбувається координація взаємодій людей, їхнє впорядкування, створення визначеного алгоритму, програми поведінки. Перед нами вже не просто сукупність норм, а організація, що володіє структурою. У рамках соціального інституту як певного типу організації соціальна практика стандартизується, стає об'єктом проектування й управління. Соціальним результатом у такому випадку виступає передбачуваність діяльності чималих мас людей. У процесі дії механізму раціоналізації соціальних практик фіксуються перевірені досвідом форми реалізації суспільно значимих функцій, тим самим відбувається оптимізація буття суспільства за допомогою програмування діяльності його суб'єктів. Як відзначають П. Бергман і Т. Лукман, інститути «з'являються в кожній соціальній ситуації, що триває якийсь час» і виникають у контексті певних соціальних процесів.

Таким чином, інституціональне регулювання необхідний атрибут сучасного й динамічного суспільства [2].

Інформаційне супроводження рекреаційної діяльності використовує інституціональне оформлення економічних відносин даного суспільства, мається на увазі система організацій і установ (інститутів), що виконують функції створення, зберігання й поширення інформації.

Під змістом поняття «інформаційний супроводження рекреаційної діяльності» ми розуміємо інноваційний, безперервний процес формування й використання інформаційних ресурсів для створення традиційних і технологічно нових форм інформаційного продукту, і надання інформаційних послуг споживачам.

Інакше кажучи, інформаційне супроводження рекреаційної діяльності є соціально й технічно організованою взаємодією суб'єктів, що реалізується з метою підвищення ефективності діяльності й включає в себе збір, обробку, зберігання й пошук професійно значимої інформації, а також у наданні цієї інформації всім суб'єктам у відповідний час і в зручній для них формі.

Існують державні й регіональні інститути інформаційного супроводження рекреаційної діяльності, де інститут розуміється як «соціальна структура, пов'язана з необхідністю координації безлічі міжіндивідуальних взаємодій» [3].

При цьому під державними інститутами ми розуміємо певні структурні елементи господарювання країни, що містять необхідну для всіх видів ринків цієї країни інформацію і які забезпечують своєчасне доведення до ринкових суб'єктів зміни такої інформації. Будь-які інформаційні агентства, що поширюють економічну інформацію, будь-яку іншу інформацію, значиму для ринку, ми вважаємо державними інститутами інформаційного супроводження ринку. До них належать, у тому числі й засоби масової інформації, інтернет-агентства й т.д.

Особливе значення має регіональна інфраструктура інформаційного супроводження: інформаційні агентства, маркетингові центри, рекламні фірми, бібліотеки, архіви, музеї, книгарні, видавництва, радіо-, телевізійні служби, виставочні заходи, ЗМІ, система стільникового зв'язку в регіоні. Ці інститути повинні забезпечувати узгоджену взаємодію учасників рекреаційного ринку.

Важливим елементом будь-якого соціального інституту є цінності, які поділяються всіма учасниками інституціональної взаємодії. На базі поділюваних цінностей створюється система норм і правил. Дотримання інституціональних норм ґрунтується на визнанні ними легітимності й корисності саме цих норм, а примус до них визнається як виправданий. Саме ця обставина забезпечує необхідність, стабільність і тривалість дії інституту. Стабільне функціонування інституту в суспільстві означає, що в ньому досягнута згода щодо базових цінностей.

Впливати на формування базових цінностей можна шляхом розробки й реалізації інформаційних програм по в'їзному й внутрішньому туризмі, у тому числі створення циклів теле- і радіопрограм для України й зарубіжних країн, а також проведення регулярних рекламно-інформаційних кампаній у

засобах масової інформації. Сприятливе відношення до туристів може бути створене через програми суспільної пропаганди й інформації, розроблені для місцевого населення. Одним з необхідних елементів, що допомагають успішно виконувати дане завдання, є спеціалізована друкована продукція, що поширюється на території й за межі регіону, а також представляє його на міжнародному рівні.

Висновки

На підставі вищенаведеного можна зробити такі висновки стосовно перспектив розвитку рекреаційного комплексу України:

1. Необхідне прискорення проведення інституційних перетворень у рекреаційному комплексі України, впровадження ринкових механізмів регулювання його діяльності при збереженні координуючої ролі держави.
2. Існує нагальна потреба у розробці загальнодержавної стратегії розвитку сфери надання рекреаційних послуг.
3. В Україні наявна чимала кількість рекреаційних ресурсів, але стан їх використання є незадовільним.
4. Структура надання рекреаційних послуг в Україні не відповідає світовим тенденціям.

Список використаної літератури

1. Андреев, Ю.П. Социальные институты: содержание, функции, структура / Ю.П. Андреев, Н.М. Коржевская, Н.Б. Костина. – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1989. – 186 с.
2. Бергер, П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман. – М.: МЕДИУМ, 1995. – 323 с.
3. Вохрышева, М.Г. Библиография в системе культуры / М.Г. Вохрышева; СГАКИ. – Самара, 1993. – 126 с.
4. Институциональная экономика: [учебник] / под общ. ред. А. Олейника. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 704 с. – (100 лет РЭА им. Г.В.Плеханова)
5. Кирдина, С.Г. Институциональные матрицы и развитие России / С.Г. Кирдина. – М.: ТЕИС, 2000. – 117 с.
6. Норт Д. Институты и экономический рост: историческое введение / Норт Д.; [пер. с англ.]. // THESIS. – 1993. – Т.1. – Вып. 2. – С. 69–91.

Стаття надійшла до редакції 03.12.2012

Институционализация рекреационной деятельности в Украине

Синенко А.И.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Статья посвящена теоретическим, методическим и практическим вопросам формирования эффективного механизма влияния государства на развитие рекреационного комплекса экономики Украины.

Ключевые слова: институционализация, рекреация.

The institutionalization of recreational activities in Ukraine.

O. Synenko

Kyiv National University of Technologies and Design

The article is devoted to theoretical, methodological and practical aspects of forming effective influence of the State on the development of the recreational complex of the Ukrainian economy.

Keywords: institutionalization, recreation.